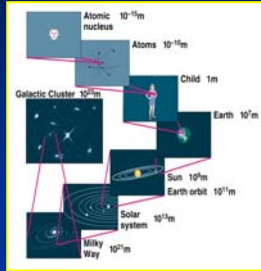

RECAPITULATIE

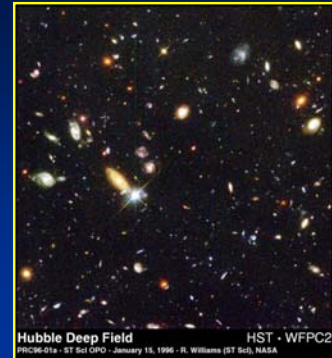

N.B. een lichtjaar is gelijk aan 9600 miljard km (9.6×10^{12} km)

Op basis van onze waarnemingen van de straling uit het Heelal willen we de opbouw en de evolutie ervan begrijpen:

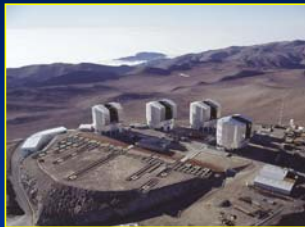
fysica-op-afstand,
fysica-in-de-tijd

("alle fysica is astrofysica")

Hubble Deep Field
PRC96-01a - ST ScI OPO - January 13, 1996 - R. Williams (ST ScI), NASA

COLLEGE III basisbegrippen straling/sterren

Astronomie =
Astrofysica:

waarnemen van
electromagnetische
straling uit het
Heelal en deze
waarnemingen
interpreteren

Het nut van telescopen:

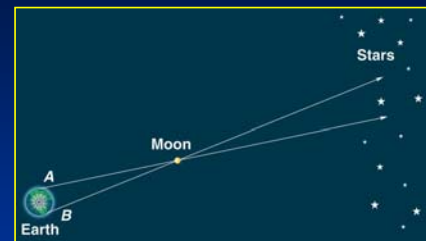
vergelijking met oog:
 $(8000\text{mm}/8\text{mm})^2 = 10^6$;
daarbij komt winst van
lange integratietijd –
nog eens factor $\sim 10^4$
tot 10^5

M.a.w. 10^{11} gevoeliger!

Electromagnetische straling

- radio: m – cm
- submm: $500\mu\text{m}$ - mm
- ver-IR: $50\mu\text{m}$ - $500\mu\text{m}$
- mid-IR: $10\mu\text{m}$ - $50\mu\text{m}$
- nabij-IR: $1\mu\text{m}$ - $10\mu\text{m}$
- visueel: $0.4 - 0.8\mu\text{m}$ ($4000 - 8000\text{\AA}$)
- UV: $10\text{\AA}$ - $1000\text{\AA}$
- röntgen: $0.1\text{\AA}$ - $10\text{\AA}$
- gamma: $10^{-6} - 10^{-3}$ nm

De afstand tot de maan schatte men met behulp van de parallax-methode

en die methode werkt – in een andere vorm – ook voor nabije sterren

MET BEHULP VAN FOTOMETRIE METEN WE KLEUREN EN HELDERHEDEN VAN STERREN. M.B.V. PARALLAX DE AFSTANDEN VAN (NABIJE) STERREN

1PC=3.26LJ

STERREN VERTONEN ZGN. EIGENBEWEGING: BEZIE BIJVOORBEELD DE STEELPAN - 50000 JAAR GELEDEN, NU EN OVER 50000 JAAR:

OVER DE STEELPAN GESPROKEN: BEZIE OOK MIZAR EN ALCOR!

ENKELVOUDIGE STERREN ZIJN EERDER UITZONDERING DAN GEWOONTE!

Zwarte lichamen stralen volgens de Wet van Planck

AFHANKELIJK VAN HUN FOTOSFERISCHE TEMPERatuur ZIJN ER BLAUWE, GELE EN RODE STERREN

SCHIJNBARE VS. ABSOLUTE HELDERHEDEN (ECHTE LICHTKRACHT/INTENSITEIT) – ZIE OOK LIJST VAN NABIJE STERREN

DE MAGNITUDENSCHAAL MEET ZWAKTE!

Brighter star (Low apparent magnitude)

Dimmer star (High apparent magnitude)

Higher absolute magnitude (Lower luminosity)

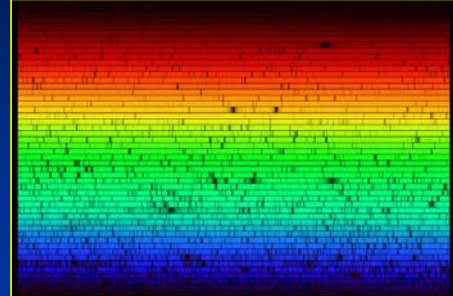
Lower absolute magnitude (Higher luminosity)

Prominent aan de zuidelijke winterhemel: ORION

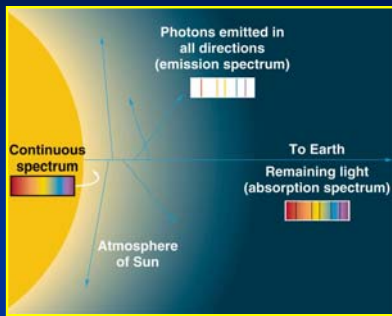
ENKELE HELDERE STERREN:

STER	AFSTAND	SCHIJNB.MAG.	ABSOL.MAG	TYPE
Zon	-	-26.72	4.8	G2V
Sirius (αCMa)	8.6 lj	-1.46	1.4	A1Vm
Canopus (αCar)	74	-0.72	-2.5	A9II
.....				
Arcturus (α Boo)	34	-0.04	0.2	K1.5IIIp
.....				
Rigel (β Ori)	1400	0.12	-8.1	B81ae
.....				
Betelgeuse (α Ori)	1400	0.50 (v)	-7.2	M2Iab
.....				
Aldebaran (α Tau)	60	0.85 (v)	-0.3	K5III
.....				
.....				
.....				
.....				

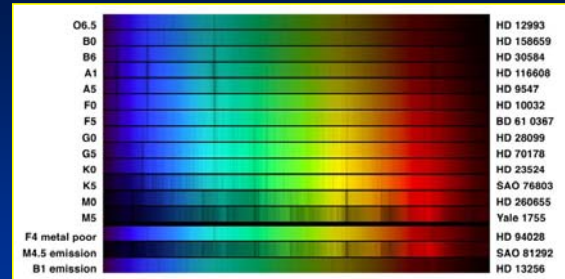
Het spectrum van de zon is rijk aan absorptielijnen van vele chemische elementen, variërend van waterstof, koolstof, zuurstof, stikstof tot ijzer, nikkel en kobalt

Continu spectrum, emissielijnspectrum, absorptielijnspectrum

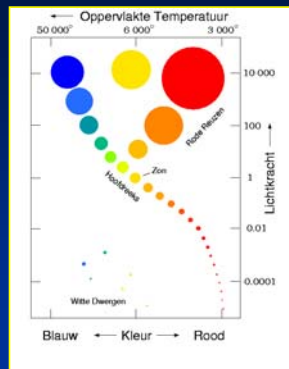
NAAST EEN SPECIFIEKE KLEUR HEeft ELKE STER SPECTRALE KARAKTERISTIEKEN

DEZE FOTOSFERISCHE "VINGERAFDRUK" DEFINIEERT DE ZGN. SPECTRALE KLASSE: O-B-A-F-G-K-M – UITERAARD HEeft DE OPpERVLAKE-TEMPERATUUR HIERMEE TE MAKEN!

HET ZGN. HERTZSPRUNG-RUSSELL DIAGRAM TOONT HET VERBAND TUSSEN LICHTKRACHT (ABSOLUTE HELDERHEID) EN OPpERVLAKE-TEMPERATUUR (KLEUR)

DE ZON BLIJKT EEN STER OP DE HOOPDREEKS (MAIN SEQUENCE) TE ZIJN

DRUKKLASSEN DEFINIEREN DE ZGN. LICHTKRACHT-KLASSEN (LUMINOSITY CLASSES) - ZON IS G2V

n.b. lichtkrachtklasse en oppervlaketemperatuur plus schijnbare helderheid levert de afstand van de ster!!

